

De petit (1910) ho sentia jo a la meua mare i a les ties: el sentit era sovint ben diferent del francès, quan (més que res) expressava no pas una cosa lamentable sinó indiferència o contemplació indulgent: «arreglat'ho com puguis i *támpis*». La informació de Frc. Matheu recollida pel DAg., deu ser mal entesa en el sentit que s'usa a Mataró, ço que avui és fals (enlloc del Maresme); al meu pare, barceloní de pares empordanesos, ja no li ho vaig sentir, però ho trobo en les cartes juvenils d'ell al seu germà: «No ha pogut ser, dons *támpis*, no t'amoïnis, que les meves relacions d'aquí no se'n ressentiran gota» (7-xi-1897).

Ningú més refractari a l'afrancesament, i a tot manlleu lingüístic, que Coromines o que el gran narrador olotí Marian Vayreda, que se'n serví sovint: «Si 'm voleu veure y ajudar, crec que tots n'anirem millor; si no... *támpis*: acampi qui puga», «crec que tan de bé li hauria fet Déu, y potser més a tu que an ell, que n'haguessis passat els taps, perquè 'm temo que, viu, serà un mal-gra, que potser te farà prou pruitja; y, mort... mira: *támpis!*» (*Puny.*, xiii, x, 216, 161 (170, 129)). En tot cas el recul de l'accent no té res de suspecte, en expressions afectives i amb caràcter de partícula: els balears, p. ex. pronuncien *párka* allò que tots els altres diem *perquè*, it. *dopo* < DE POST. En un mot una resposta rotunda al dilema manlleu/genuí fóra, en un cas així, quasi tan imprudent en un sentit com en l'altre. Si no em confonc, creia recordar-ho també de Ribagorça, on hi ha hagut tan poca influència francesa.

Tampoc, combinació que només és pròpia de la llengua normal en cat. i en cast., si bé no és estranya al port., oc. i it. En català ja n'hi ha exs. des del S. xiv; Moll en cita un cas en un doc. de 1403, en la seva *Gram. Hist.*, p. 391; l'*InvLC*, en un doc. de 1396: «que la dita nau no sia tenguda de restivar ni *tanpoc* si la dita nau descarregava mig càrec» (R, 186): «negú no vulles loar en presència, ni *tan poch* morde» en Albertà Bret., 609.

Força sovint en els sermons de Sant Vicent Ferrer: «no hoen les Scriptures ne als proffetes, *tampoc* hoyrien ne creurien als morts que resuscitassen», «tramet la coloma --- e veu que tots són òrreus --- e no s'i repose --- *tanpoc* no s'i reposa --- *tampoc* s'i repose ---» (*Quar.*, 114.167; *Serm.* i, 131.24). Figura en l'incunabile del *L. de les Dones*: «axí con ells no han comportats los altres, ne Ell (*tampoc*) a la fi, con molt los ha comportats, no-ls vol pus sofferir» (car figura a l'incunabile però no en els mss. A i B (§ 137, 1° 98v2); «del que mullés / deven haver / --- / gens no-n tenia: / --- / diversitat / hac qualque poca; / --- / no dismendera / ni *tampoc* folla, / mas era molla», JRoig (*Spill*, 5029). «Ni jo la he feta --- ni *tampoc* sé si los borynyons ne han feta», SdUrg., a. 1585 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 81); «--- centuplex, multiplex: més, no se troben, ni *tampoc* tots estos ---», OPou (*TbPu.*, 110).

Que ja l'usaria BMetge ho deduïm indirectament del fet que n'usi la variant emfàtica amb *ai*. Irònicament: «Graciositat és la darrera cosa de que la loes.

Aytampoc est enganat!: no entén que pus terrible fembra e malgraciosa visca», *Somni* (III, NCL., 128.17). En aquesta forma és ja freqüent des de fi S. XIII, en Cerverí, vestit a l'occitana: «ne ses l'ar no viuria / longament res qui sia; / *aytanpauc* sens la terra, / d'on hom fai playt e guerra / ---», *Maldit*, v. 249: «--- Ací ha una cosa assenyhalada --- que aquestes dues rahons --- no prengats ---. No la primera, per sguart de ---; ne *aytantpoc* la segona rahó, car poria saber a vana glòria ---», Eiximenis (*Do. Comp.*, *CoDoACA* XIII, 316.5f.; «requeriren-lo-n altra vegada, ab carta pública, e *aytant poc* lo dit batlle non se-n curà», Segarra, a. 1396 (Guardialada, *BABL* x, 410).

També en aquest mot hi ha dialectalment la variant en *ta-*, si bé potser una mica menys estesa en l'ús gironí i emp., però en l'ambient més popular i conservador no arribava menys al Sud; a StPolM la cosa estava en reculada, però jo hi havia sentit *tapók* a velles famílies marineres (1928). Pronúncia que resta ferma en el Pre-Pirineu i més a l'alta Garrotxa: «*ço tapók*» sento a dos pagesos (a Oix i a Pera), 1984. En ross., molt: «--- —Encara no! —Jo *tapoc!*», Saisset (*Perpiny.*, 61); sentit oralment *tapók* en els tres angles d'aquest domini dialectal: Calmelles, Vilanova de la Rib., Porté; i pel ponent (potser amb intermitències) se sent fins a Ribag.: a Roda (supra); «*tapo(g)* deu tindre nom», StEsteve del Mall.

Pel que fa a la construcció, reconeguem que en l'ús barceloní s'havia eliminat molt la construcció *tampoc no*, amb supressió del *no*: ja hem vist que Sant Vicent Ferrer ja ho solia usar de totes dues maneres. No obstant havia estat espontani en velles famílies del català central; el meu pare recordo que després vacil·lava entre els dos usos, però de jove devia tenir el *no* molt arrelat, car fins quan en el Castell l'obligaven a escriure en cast., escrivia *tampoco no sé* --- escrivint al seu germà (12-vi-1897); igual feia Am. Vives (parlar de sota Montserrat): «veig que vosaltres *tampoc no* marxeu ---» (carta de 1918).

Mot normal, en la mesura en què ho és en cat., només ho és el cast. *tampoco*, però no ha estat estrany a les altres llengües del SO. En portuguès es diu *íambém não*, però igualment usual allí és dir «ele não quere nem eu *tão pouca*» (solen escriure-ho separat) com «--- e eu *também não*»; gall. *tampouco* (V. detalls en DECH, TANTO, n. 2, lín. 32ss.). En això no és més uniforme que la llengua d'oc., on en part es diu *aissi pauc* (cf. *RHisp.* LXII, 532, 534).

Però és sobretot a Gascunya on aqueix tipus *tampoc* té gran extensió; en gascò es diu *tapók*: en efecte, és sabut que en el gascò pirinenc diuen *pòc* i no *pauc*, certament no pas per influència catalana. En bearnès antic trobem *tanpauc* i variants: «no preneram re de 'quetz bestians ne *autapauc* no em tengutz de guidar» a. 1279; «cum --- no se probi cause que --- ni *tan pauc* no han probat ---» a. 1410; «ni ab autre genthiu ni *autapoc* enter los medixs ---» a. 1418 (*Cart. d'Ossau*, 62.3, 119.4, 121.2); avui es pronuncia *tapók* en bearnès però *tapáuk* a certes localitats (Lespy, *Gramm.*, 37). En els parlars de la zona més afí al català, no sé